

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Delbetänkandet av 2024 års skogspolitiska utredning, Ett tydligt regelverk för ett aktivt skogsbruk SOU 2024:91

Er beteckning: LI2024/02430

Inledning

Länsstyrelsen Östergötland anser att det ur ett nationellt perspektiv är samhällets ansvar att finna varaktiga grundvillkor för jord- och skogsbruksnäringarna, liksom för bevarande av skogens biologiska mångfald enligt miljömål och internationella åtaganden. Enligt Skogsvårdslagen ska produktionsmål och miljömål väga lika tungt avseende skogen. I en rimlig balans måste flera viktiga aspekter tillvaratas, bland annat:

- Miljömål och antagna internationella miljöåtaganden.
- Sysselsättning och inkomster för landsbygdsbefolkningen (ekonomisk och social hållbarhet).
- Värdekedjorna kopplade till förädling av trä, massa och biobränslen.
- Bevarande av biologisk mångfald inklusive skogsekosystemets betydelse för att motstå klimatförändringar.
- Skogens och anslutande myrmarkers långsiktiga förmåga till kolinlagring.
- Skogen och träets potential för att ersätta produkter och bränslen som är fossila eller som kräver mycket fossilenergi för att tillverkas.
- Skogens betydelse för rekreation, friluftsliv och turism.

I Länsstyrelsen Östergötlands arbete med att ta fram
ståndpunkterna i detta yttrande har därför utgångspunkten varit att
väga av förslagets för- och nackdelar kopplat till ekologisk, social

och ekonomisk hållbarhet för ett långsiktigt uthålligt och konkurrenskraftigt skogsbruk.

Sammanfattning

Utredningen har i uppdrag att föreslå åtgärder för ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt skogsbruk som stärker näringsfriheten och investeringsviljan. I arbetet ingår även att ge förslag för en effektiv och väl fungerande tillsyn och miljömålsarbete.

Utredningen presenterar flera förslag som Länsstyrelsen Östergötland kan tillstyrka, flera förslag som Länsstyrelsen Östergötland endast kan tillstyrka om en omfattande upprustning av Skogsstyrelsens tillsynsarbete planeras och genomförs, och flera förslag som Länsstyrelsen Östergötland avstyrker.

Till den första kategorin, Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker, hör exempelvis att alla överklaganden av Skogsstyrelsens beslut ska prövas i samma instans (Mark- och miljödomstolen), att vägledningar för uttolkning av livsmiljötyper enligt art- och habitatdirektivet revideras, samt att det tydliggörs hur överklagandetider för beslut meddelande med stöd av miljöbalken ska räknas. Till kategori två, förslag som Länsstyrelsen Östergötland kan komma att tillstyrka först efter att Skogsstyrelsen utövar en väl fungerande tillsyn, hör exempelvis att Skogsstyrelsen föreslås bli tillsyns- och prövningsmyndighet avseende artskydd vid skogsbruksåtgärder. Till förslag som Länsstyrelsen Östergötland avstyrker hör: flera alternativa förslag som utredningen tagit fram (men som utredaren inte föreslår ska införas) som gäller olika undantag för att behöva lämna underrättelse om avverkning – inklusive att minimiarealen för sådan kan höjas; att samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken vid skogsbruk enbart ska gälla för en på karta utpekade områden och enligt en uttömmande lista; att tiden för underrättelse om avverkning förkortas från 6 veckor till 10 dagar; att de nya lagförslag som föreslås ska börja gälla redan 1 april 2026.

Generella synpunkter på utredningen

Länsstyrelsen Östergötland ser behovet av förändringar inom flera av de områden som utredningen berör. För att underlätta investeringsvilja och aktivt skogsbruk behöver tydligheten för både myndigheter och företag inom skogsbranschen vara stor samt att det ska vara möjligt att förutse eventuella hinder till

skogsproduktion på andra intressen. Länsstyrelsen anser att utredningen kommer med flera förslag i den riktningen.

Länsstyrelsen Östergötland, som har en god dialog och kommunikation med Skogsstyrelsen regionalt, har kunnat konstatera att Skogsstyrelsens tillsynsarbete blivit alltmer åsidosatt under de senaste åren. Myndigheten har i dagsläget inte resurser eller förutsättningar för att kunna utföra sitt uppdrag som tillsynsmyndighet för skogliga åtgärder på det sätt lagstiftningen avser. Det är inte rimligt att skogar med höga naturvärden avverkas på grund av att till exempel personalresurser inte räcker till. Länsstyrelsen Östergötland har erfarit (efter skrivbordsinventeringar och egna fältbesök) att höga naturvärden ofta missas i Skogsstyrelsens automatgranskning. Det pågår även ett arbete hos vissa skogsbolag där områden med höga naturvärden som tidigare har utgjort frivilliga avsättningar återgår till produktion, vilket inte alltid uppmärksammas genom automatgranskningen. Myndigheterna har få verktyg för att kontrollera att de områden som går tillbaka till produktion inte innehåller höga naturvärden. Dels är tillgången till kartunderlag för de frivilliga avsättningarna bristfälligt, dels lägger vissa skogsbolag inte in sina artfynd i Artportalen utan registrerar och hanterar dem endast i interna system.

Utifrån de brister i tillsynen Länsstyrelsen Östergötland erfarit, efterlyser Länsstyrelsen Östergötland en kompletterande utredning om hur tillsynen ska kunna fungera i framtiden. Fokus behöver också läggas på ökade ekonomiska resurser till Skogsstyrelsen för att tillhandahålla kunskapsunderlag till skogsnäringen, samt särskilda ekonomiska resurser för skydd inom så kallade skogsmarksskyddsområden som kan komma att inrättas och som inte då konkurrerar med medel för det ordinarie skyddsarbete som pågår för att Sverige ska kunna leva upp till internationella åtaganden.

Länsstyrelsen Östergötland vill även framföra att konsekvensanalysen för lagda förslag i vissa delar är relativt kortfattad och bör om möjligt kompletteras med mer utförlig analys på exempelvis effekter på kolinbindning. Detta då klimataspekterna är viktiga att ta i beaktande för ett hållbart och konkurrenskraftigt skogsbruk.

Slutligen menar Länsstyrelsen Östergötland att tidsperspektivet på ändringar i regelverket är alldeles för kort. Om Skogsstyrelsen ska

kunna genomföra de åtaganden som krävs för utredningens förslag, och för en fungerande tillsyn, krävs de ges tillräckliga ekonomiska och tidsmässiga förutsättningar för att klara förändringarna, där bland annat personalrekryteringar och ett omfattande arbete med utbildning och utformning av fungerande rutiner ingår. Ett sådant utvecklingsarbete bedömer Länsstyrelsen Östergötland inte är realistiskt att etablera på den korta tid som föreslås.

Nedan följer specifika kommentarer utredningens specifika förslag. I de fall där Länsstyrelsen Östergötland inte har någon synpunkt om ett förslag räknas det inte upp i detta yttrande.

5.3/5.3.1 En underrättelse enligt 14 § skogsvårdslagen ska inte utgöra en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland anser att det är positivt att Skogsstyrelsen, genom att särskilja 14 § SVL och 12:6 MB, därmed måste prestera formella beslut i 12:6-samråd och motivera sina ställningstaganden i högre grad än idag. Det skapar tydlighet och transparens.

5.3/5.3.7 Regeringen ska i förordning ange en uttömmande lista på när en skogsbruksåtgärd behöver anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: 12 kap 6 § Miljöbalken syftar till att fånga upp sådant som inte ingår i annan lagstiftning och bör gälla alla verksamheter lika. Länsstyrelsen Östergötland ser det som mycket svårt att upprätta en uttömmande lista som kan fånga upp det som är nödvändigt för att inte riskera skada eller förstörelse av höga naturvärden i skog. Kunskapen om var höga naturvärden och fridlysta arter finns är idag alltför bristfällig och fragmenterad för att kunna fylla den funktion som utredningen utgår ifrån.

Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventeringar ger ett bra underlag för de områden som är inventerade men dels är många av dem utförda på 1990-talet och har inte aktualiserats, dels är det mycket stora avsnitt av skogslandskapet i landet som inte har inventerats.

Dessutom har en del av nyckelbiotoperna avregistrerats under

senare år. Det blir även en skevhet i att en lista tas fram för skogsbruksåtgärder men inte för övriga åtgärder och verksamheter vilka kan komma att innebära en väsentlig ändring av naturmiljön. Det kan också innebära en pedagogisk utmaning eftersom markägare ofta kommer i kontakt med samrådspliktiga verksamheter av olika typ (som till exempel gäller skogsbruk eller jordbruk).

5.3/5.3.12. En markägare som följer föreskrifter om när en anmälan för samråd krävs ska inte kunna dömas till straffansvar för otillåten miljöverksamhet.

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget om föreskrifterna blir tillräckligt konkreta och uttömmande. I annat fall riskerar föreskrifterna att ge uttryck för alltför stort mått av godtycklighet vilket gör att det inte blir rättssäkert att koppla ihop med straffansvar. Länsstyrelsen Östergötland har uppfattningen om att det är mycket sällsynt att någon döms för otillåten miljöverksamhet i samband med skogsbruksåtgärder. Utgångspunkten borde vara att utreda hur tillsynen kan förfinas så att den ger avsedd effekt.

5.3/5.3.5 Överklagandetiden för en miljöorganisation, av ett beslut enligt miljöbalken, ska beräknas från att beslutet meddelades.

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland anser att det är positivt att överklagandetiden blir tydlig. Att Skogsstyrelsen tar tydliga beslut ger även ett bra underlag för markägaren, myndigheter, domstolen och andra intressenter. Detta bör även ligga i linje med Århuskonventionen.

5.3/5.3.11 Sekretess för arter i 20 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen ska inte gälla mot berörd fastighetsägare

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland anser att detta är både positivt och rimligt då det är viktigt att berörd markägare är medveten om var arten i fråga förekommer och därför har bättre möjligheter att ta hänsyn på eget initiativ. Det är även rimligt så som utredaren föreslår att ha med en klausul om att i vissa fall inte bryta sekretessen om det finns en risk för att en art kan ta skada. Inför utlämningsförfarande till markägare kan Skogsstyrelsen i enskilda fall behöva kommunicera med länsstyrelsen för att bedöma om sekretessen mot markägaren bör kvarstå.

5.3/5.3.7 Regeringen bör uppdra åt Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket att revidera och ta fram förslag på vägledningar för uttolkning av livsmiljötyper enligt art- och habitatdirektivet

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland anser att det är positivt att uppdatera vägledningarna så att de blir tydligare och kan utgöra ett stöd i skogsägarnas planering.

5.3.7 Skogsstyrelsen ska meddela föreskrifter om samrådsområden

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Enligt förslaget ska ett kartsikt med kända naturvärden tas fram vilket tveklöst skulle ge en missvisande bild av vilka områden som faktiskt innehar höga naturvärden. Länsstyrelsen Östergötlands kartläggningar i samband med skydd av skog i Östergötland har visat på att en stor andel av alla skogar som innehar höga naturvärden fortfarande inte är kända. Förslaget skulle innebära att dessa områden inte omfattas av samråd. Det är inte heller realistiskt att ta fram ett komplett kartunderlag för detta syfte då det skulle kräva mycket stora resurser. Däremot behövs en omfattande kartläggning av skogens naturvärden, med karttjänst, som kan bidra som kunskapsunderlag till markägare inför planering av avverkningsanmälningar och medverka till snabb handläggning hos myndigheter.

6.3.5 Alternativ 1, Utredarens förslag: Ingen ändring (angivet "Mitt förslag: ingen ändring" i utredningen)

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland instämmer i utredarens förslag om att en gräns på 0,5 hektar för underrättelse om avverknings fortsatt ska gälla. Hänsynskrävande biotoper kan vara mycket små och det finns en risk för att oregistrerade sådana kan komma att avverkas utan myndighetens vetskap om arealgränsen höjs. Detta händer redan idag vid gränsen på 0,5 hektar. På grund av detta bör inte heller särskilda regler för små brukningsenheter gälla. Bland annat på grund av att kartunderlaget är bristfälligt angående var de höga naturvärdena i skogen finns så är det inte heller lämpligt att ta bort samrådsplikten. Länsstyrelsen Östergötland instämmer även i utredarens bedömning om behovet av att ha ett omfattande kontrollsystem för att säkerställa EU-rättsliga åtaganden och att nuvarande arealgräns därför bör förbli oförändrad.

6.3.6 Alternativ 2, utifrån direktivets uppdrag

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget och förordar Alternativ 1.

6.3.7 Alternativ 3, utifrån direktivets uppdrag

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget och förordar Alternativ 1.

6.3.8 Alternativ 4: en mellanväg

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget och förordar Alternativ 1.

7.2.1 Samrådsplikten för dikesrensning tas bort

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland anser att risken är för stor för att skogsmiljöer och limniska miljöer med höga naturvärden skadas eller förstörs om samrådsplikten tas bort. En bedömning bör ske från fall till fall då varje område har olika förutsättningar. När det kommer till åtgärder i och kring värdefulla limniska miljöer kan dessa påverkas negativt på grund av verksamhetsutövarens inte har den kunskap som krävs. Dessutom är de inventeringar som finns för

limniskt värdefulla områden långt ifrån heltäckande och ser olika ut i olika delar av landet.

7.2.2 Följande åtgärder läggs till i 14 § skogsvårdslagen gällande underrättelseplikten: maskinell gödsling, maskinell askåterföring samt för byggande av skogsbil- och traktorvägar längre än 300 meter

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: När det kommer till gödsling anser Länsstyrelsen Östergötland att det inte är rimligt att ställa miljöpåverkan och den eventuellt produktionshöjande effekten mot varandra. Forskningen ger olika besked om produktionshöjande effekt kontra negativ påverkan på naturmiljön. Regleringen av gödsling av skogsmark borde inte vara mer tillåtande än gödsling av betesmark.

Kommentar: Däremot är vi positiva till att Skogsstyrelsen förtydligar villkoren för underrättelsens innehåll där anpassningar och hänsyn behöver motiveras och märkas ut på kartor av markägaren.

8.2 Samma underrättelseförfarande för slutavverkning ska tillämpas för ädellövskog som för annan skog. Kravet på tillstånd tas därmed bort

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker att samma underrättelseförfarande ska gälla för ädellövskog som för annan skog, men avstyrker förslaget i kap 1.1. (sid 50) att område med ädellövskog kan flyttas inom brukningsenhet utan tillstånd.

Motivering: Naturligt förekommande ädellövskog växer där markförhållande för ädellövskog finns. De naturvärden som lämnas som hänsyn vid skogsbruksåtgärder försvinner om exempelvis gran planteras. Men ibland kan det vara motiverat att byta område för bättre ståndortsanpassning. Större flexibilitet i var på fastigheten ny ädellövskog ska anläggas behöver inte vara negativt utan kan i enskilda fall skapa incitament för bättre skoglig planering och leda till att ädellövskog hamnar på lämpligare mark där det gör större ekologisk nytta. Men i de fall man vill flytta ädellövskog till andra delar av brukningsenheten anser Länsstyrelsen Östergötland att tillstånd ska gälla även i fortsättningen. Att ädellövskogsstödet förändras är positivt då det kan stimulera till nyanläggning av mer

ädellövskog som kan förväntas ha en god framtid i ett förändrat klimat (till exempelvis bok- och ekskog).

8.2 Förslag att definitionen av ädellövskog ska förtydligas så att bedömningen av om ett bestånd utgörs av ädellövskog ska göras inom bruksenheten

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland ser att det i dagsläget inte är klart vilka konsekvenser som kan komma med en sådan definition och kan därför inte tillstyrka förslaget. Konsekvensen skulle kunna bli att många mindre ädellövbestånd försvinner då de blir för små att klassas som just ädellövskog. Eftersom det både kan röra sig om mycket gamla och/eller unga träd skulle det kunna få negativa konsekvenser som inte belyses tillräckligt i utredningen. Att ett mindre bestånd med ung ädellövskog försvinner ger inte samma ekologiska effekt som om ett äldre bestånd skulle göra det.

8.3.1 Eftersom regelverket för avverkning och förryngring innebär ett bevarande av arealen ädellövskog och att även den brukade ädellövskogen i hög utsträckning bidrar till andra samhällsmål anser utredaren (angivet "jag" i utredningens text) att den ökade kostnad för staten som det reformerade ekonomiska stödet innebär kan finansieras genom omfördelning av medel från anslaget om skydd för värdefull natur till Skogsstyrelsens anslagspost 1:2 Insatser för skogsbruket

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Dagens anslag om skydd av värdefull natur är redan lågt satt och täcker inte behovet som finns för att uppnå nationella och internationella åtaganden och mål, samt frivilliga initiativ om områdesskydd från markägare. Den ökande prisutvecklingen för skogsråvara urholkar anslaget än mer. Skogsproduktion bör inte finansieras med medel för skydd.

9.1.2 Tiden mellan att en underrättelse om skogsbruksåtgärd kommit in till Skogsstyrelsen och tidpunkten då åtgärden får påbörjas kortas från sex veckor till tio dagar

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Att minska tiden från komplett underrättelse till påbörjad åtgärd till tio dagar skulle försvåra myndigheternas arbete avsevärt. Framst på grund av att:

- Länsstyrelsen Östergötland uppfattar att begränsade underlag ingår i Skogsstyrelsens automatgranskning av underrättelser och har genom erfarenhet och fältbesök sett att systemet för granskningen i många fall inte träffar områden med höga naturvärden. Länsstyrelsen Östergötland ser därför ett behov av att Skogsstyrelsens IT-system och rutiner för automatgranskning förfinas så att träffbilden blir bättre genom att det kunskapsunderlag om skogens naturvärden som nyttjas är mer omfattande. I en andel underrättelser bedöms dock fältkontroll även i framtiden vara nödvändig.
- 10 dagar kan inte anses vara en tillräcklig tid för berörda myndigheter att hinna reagera på en underrättelse. Det ställer betydligt högre krav på bemanning hos myndigheterna även under helger och semesterperioder vilket riskerar att leda till ökade kostnader.
- På grund av Skogsstyrelsens begränsade resurser har länsstyrelserna fått ta ett ökat ansvar. En stor del av Länsstyrelsen Östergötlands nuvarande områdesskyddsarbete består idag av att utvidga skyddade områden efter att det har kommit in en anmälan om avverkning intill området. Dessutom behöver det bedömas om en avverkning kan påverka Natura 2000-områden negativt och vilken hänsyn som behövs. Om länsstyrelsen bedömer att besök behöver göras i fält behövs det tid för att planera in ett sådant besök och efteråt behövs tid för att sammanställa kunskapsunderlag och kontakta Skogsstyrelsen och fastighetsägaren/ombudet. Ibland kan det även behövas dialog med sakområdesexperter.

- Det skulle vara mycket positivt om underrättelserna innehöll bättre underlag för den tänkta åtgärden. Merparten av underrättelserna som Länsstyrelsen Östergötland har fått ta del av saknar information om vilka naturvärden som finns och vilken naturvårdshänsyn som kommer tas. Detta gör att myndigheten behöver lägga tid på att själv bedöma om särskild hänsyn krävs. Att bättre underlag skulle lämnas in på grund av en nedkortad tidsfrist bedöms inte troligt.
- Länsstyrelsen Östergötland anser att det kan finnas anledning att ha ett utrymme för undantag från ordinarie tidsfrist (motsvarande dagens undantag från sexveckorsregeln) för särskilt angelägna situationer så som insektsskador, storm eller liknande.

9.2.2 Kravet på särskilda skäl tas bort, för att Skogsstyrelsen ska kunna medge att en åtgärd påbörjas tidigare än den i lag angivna tidsfristen

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Om man ska avvika från en huvudregel ska det finnas skäl för detta som den som ansöker behöver motivera tydligt.

9.3.2 I skogsvårdslagen förtydligas att Skogsstyrelsen inte har någon skyldighet att agera med anledning av en underrättelse enligt 14 § skogsvårdslagen

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland ser en risk att detta skulle leda till att Skogsstyrelsen prioriterar samrådspliktiga anmälningar enligt 12:6 MB framför underrättelser enligt 14 § SVL om det så tydligt uttrycks att de inte behöver svara på det senare. Det är också tveksamt om man i lagtext bör formulera att en myndighet inte är skyldig att agera när den ändå inte är det. Skrivningar av informationskaraktär kan på motsvarande sätt vara tillämplbara i en lång rad olika sammanhang och då tynga ned lagtext.

9.5.2 Det finns inte skäl att införa en ny regel i offentlighets- och sekretesslagen om att sekretess ska råda för avverkningsanmälningar, helt eller delvis

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland instämmer med utredningen att det inte finns skäl att sekretessbelägga avverkningsanmälningarna. Länsstyrelsernas arbete med skydd av skog skulle missgynnas av att inte få tillgång till information om planerade avverkningar.

10.3 En preciserad skälighetsbedömning i miljöbalken som kopplas till skogsbruk och tar hänsyn till markägarens kostnad för att inhämta ny kunskap i förhållande till värdet på den berörda delen av fastigheten

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget under förutsättning att tillsynsmyndigheten får de resurser som behövs att kunna genomföra fältbesök inför handläggning och med utrymme för att inom en rimlig tid (6 veckor) kunna behandla en underrättelse om avverkning. I nuvarande situation där systematisk inventering av skog med höga naturvärden inte länge sker och där tillsynsmyndigheten inte heller har några resurser för att inventera händelsestyrt så innebär det att avverkningar inte kan komma till stånd, eller att de kan komma att göras i strid med internationella åtaganden. Fältbesök ska ges hög prioritet eftersom ett ärende inte kan räknas som komplett förrän Skogsstyrelsen införskaftat den kunskap som behövs i ärendet.

Motivering: Tidigare utredningar har pekat på att skogsägare bör få en ökad frihet men också ett ökat kunskapskrav. Men utifrån erfarenheter från Länsstyrelsen Östergötlands arbete de senaste åren brister dock kunskapen om arter och andra höga naturvärden i skogen i många fall, inte bara från skogsägarna utan från ombud och skogsentreprenörer. Det finns flera fall där Länsstyrelsen Östergötland har gjort fältbesök och hittat höga värden, något som inte har beskrivits i avverkningsanmälan och adekvat hänsyn har inte tagits. Det kan dock vara rimligt att markägaren ska stå för kunskapsinhämtningen upp till en viss gräns men att staten står för den överskjutande delen. För vissa arter (till exempel knärot) kan det vara tillräckligt att skogsägaren själv gör en enklare inventering, men

när det handlar om fåglar eller svampar kan det behövas mer omfattande inventeringar som är beroende av årstid. Men om så är fallet behöver det finnas resurser för detta, detta finns inte idag. Det är även viktigt att det tydligt framgår vad som är skäligt för markägaren att stå för. Det är mycket positivt att kunskapsunderlag samlas och blir lättillgängligt för myndigheter, fastighetsägare och andra intressenter. Dock finns det idag stora luckor i underlaget för var skog med höga naturvärden finns. Detta till stor del på grund av att den så kallade nyckelbiotopsinventeringen är stoppad och att Skogsstyrelsen inte längre rapporterar skyddsvärda arter i Artportalen. Detta gör det mycket svårt för bland annat länsstyrelserna att göra bedömningar av naturvärden utan att behöva åka ut i fält. På grund av detta finns det en risk att underlaget som idag finns tillgängligt kan uppfattas som en sanning om var värdena finns utan tanke på de kunskapsluckor som finns. Med ett förslag som detta anser Länsstyrelsen Östergötland att det behöver finnas garanterad finansiering för berörda myndigheter att samla in kunskap/information för att säkerställa kvaliteten. Annars så försvinner kunskapskravet och ingen ytterligare möjlighet finns för att samla in ny kunskap. Länsstyrelsen Östergötland känner även en oro för att de ökade kostnader som uppkommer för staten ska tas från arbetet med områdesskydd vilket inte är lämpligt. Dessa medel behövs för att skydda större och sammanhängande områden.

11.1.2 Införandet av egenkontroll och systemtillsyn som ersättning till nuvarande system med underrättelser bedöms i dagsläget vara för osäkert, framför allt i förhållande till uppfyllandet av EU-rättsliga åtaganden

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland håller med utredaren om att det inte är lämpligt att införa egenkontroll och systemtillsyn. Men inte heller att det är rimligt att införa på längre sikt. Länsstyrelsen Östergötlands erfarenhet visar att skogar med höga naturvärden kontinuerligt anmäls för avverkning och att egenkontroll inom skogsbruket fungerar otillfredsställande i praktiken.

12.2.1 Skogsstyrelsen ska, i stället för länsstyrelserna, bli ansvarig tillsynsmyndighet för artskydd när det

gäller skogsbruksåtgärder som omfattas av skogsvårdslagen.

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget på lång (flera års) sikt, om Skogsstyrelsen då har upparbetat kunskap och kompetens för att kunna hantera dispenser.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland anser att detta är ett rimligt förslag, men det ställer stora krav på Skogsstyrelsen att öka sin kompetens vad gäller artskydd. Bedömningen är att förslaget bör bidra till att förenkla för markägaren genom att bara behöva kontakta en myndighet, samt att rollfördelningen myndigheterna emellan blir tydligare vad gäller artskydd. Skogsstyrelsen har hanterat artskydd inom samråd och beslut om förbud/föreläggande men att handlägga artskyddsdispenser innebär en mycket mer komplex handläggning. Med detta sagt anser Länsstyrelsen Östergötland att det måste till en hel del resurser för kompetensutveckling och upparbetande av rutiner för att ge Skogsstyrelsen en bra introduktion till artskyddstillsynen. Det kommer vara fortsatt viktigt med dialog och samverkan om de lokala och regionala bedömningarna. Skogsstyrelsen har tydliga nationella riktlinjer och instruktioner för sin handläggning men det är viktigt att inte glömma det regionala perspektivet.

12.2.2 Beslut om dispens från artskyddsbestämmelserna när det gäller utförandet av sådana åtgärder som omfattas av skogsvårdslagen ska fattas av Skogsstyrelsen, i stället för som i dag av länsstyrelsen

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland instämmer inte i utredarens resonemang om att 12:6-samrådsanmälan per automatik även ska inkludera en dispensansökan såvida sökanden inte aktivt meddelar att den inte gör det. En dispensprövning är avsedd att vara restriktiv och bör inte slentrianmässigt komma i fråga i varje enskilt fall då en fridlyst art berörs. Det hänger ihop med de kriterier som enligt Artskyddsförordningen behöver vara uppfyllda för att dispens ska kunna beviljas. Vi bedömer att det finns en risk för att ribban för dispensprövningen sänks till en nivå som inte är avsedd med bestämmelserna i Artskyddsförordningen. Länsstyrelsen Östergötland ser att det kan finnas en logik i att även

fortsättningsvis hålla tillsyn och prövning avseende artskydd åtskilda och att det inte finns något som utesluter att ansvarsfördelningen kvarstår som idag (där länsstyrelsen är ansvarig prövningsmyndighet för dispenser). Detta säkerställer också en fortsatt tät myndighetssamverkan i frågorna. En annan tänkbar lösning skulle kunna vara att länsstyrelsen blir obligatorisk remissinstans vid dispensprövningar och att myndigheterna behöver vara överens för att dispens ska kunna beviljas. Vad gäller utredarens förslag om omfördelning av anslag från länsstyrelserna till Skogsstyrelsen kan Länsstyrelsen Östergötland konstatera att artskyddsdispensansökningar som gäller skogsbruksåtgärder endast utgör en mycket liten del av Länsstyrelsens ärendehantering. Det finns därför knappast finns några medel att omfördela, finansieringsfrågan bör därför utredas vidare för att inte en eventuell omfördelning ska påverka andra verksamheter inom Länsstyrelsen negativt.

13.1.3 Beslut enligt skogsvårdslagen ska överklagas till mark och miljödomstol i stället för, som i dag, till förvaltningsdomstol

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Detta bedöms som rimligt då den tidigare ordningen med skilda domstolsslag har varit ologisk och i vissa fall rättsosäker. Det är rimligt att prövningar av ärenden som enligt SVL och MB som gäller skogsbruk hanteras av samma instans.

13.1.3 Med hänsyn till att mark- och miljödomstolarna tillförs nya måltyper ska domstolarnas kompetens förstärkas med tekniska råd med skoglig kompetens samt med särskilda ledamöter med erfarenhet från Skogsstyrelsens verksamhetsområde

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland anser att detta är viktigt och nödvändigt för att upprätthålla god kvalitet avseende både ekologiska, tekniska och juridiska bedömningar.

13.1.3 Frågan om överklagandeavgifter bör utredas av regeringen. Därvid bör ett brett perspektiv anläggas så att frågan kan övervägas i hela sin vidd, det vill säga även i andra situationer än när Skogsstyrelsens beslut överklagas

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland anser att frågan kan utredas men att det inte borde vara avhängt hur stora finansiella resurser en intressent har ifall denne har möjlighet att överklaga ett myndighetsbeslut eller ej.

Motivering: Frågan behöver utredas grundligt med hänsyn till exempel till egendomsskyddet, tid och kostnader för rättsliga prövningar samt demokratiska principer.

13.2.3 Skogsstyrelsen ska vara part i mark- och miljödomstolen även när ideella miljöorganisationer överklagar

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland anser att detta skulle bidra till en god kvalitet på överprövningarna.

14.2.1 Markägaren ska få ersättning när Skogsstyrelsen eller annan myndighet beslutar om begränsningar i rätten att avverka på produktiv skogsmark och beslutet grundas på regler om bevarande av naturvärden eller biologisk mångfald, och detta beslut medför att sedvanligt skogsbruk avsevärt försvåras på berörd del av fastigheten

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Ett klargörande om vad berörd del av fastighet innebär behövs för att kunna göra en rimlighetsbedömning av förslaget. Vad gäller förslaget om ersättningsmodell anser Länsstyrelsen Östergötland att det många gånger kan vara en fördel att inrätta ett formellt skydd i skogen då myndigheter gör inskränkningar i skogsbruket som går utöver vad som är rimligt att markägaren ska

tåla. I vissa fall då området hyser skyddsvärda arter men inte skogen på beståndsnivå kan anses ha höga naturvärden torde det dock vara lämpligt och möjligt att kombinera ett aktivt skogsbruk med tillräcklig hänsyn till naturvärdena och de skyddsvärda arterna i stället för att inrätta ett formellt skydd. Det skulle både vara positivt för skogsbruket i och med att areal som kan brukas, om än på ett tillräckligt hänsynsfullt sätt, inte behöver minska och för staten som behöver prioritera resurser till områden med omistliga naturvärden. I dagsläget finns det inte tillräckligt med avsatta medel inom arbetet med områdesskydd hos Skogsstyrelsen eller länsstyrelserna (via Naturvårdsverket) för att ersätta alla markägare som vill ha formellt skydd inom en rimlig tidshorisont. Risker är även som utredningen framför att arbetssättet skulle minska myndigheternas möjlighet till strategiskt arbete med formellt skydd och att det inte är de mest prioriterade naturtyperna som skyddas. Det kan även bli så att skötselkrävande naturtyper med höga naturvärden förloras på grund av att skydd, och därmed naturvårdande skötsel, inte kan upprättas. I utredningen framgår det inte heller hur de nytillkommande biotopskydden ska finansieras eller vilken myndighet som ska ansvara för dess skötsel.

Det finns även en risk att skogsbestånd som hade kunnat fortsätta brukas med alternativa metoder undantas från brukande utan större vinst vare sig för produktion eller naturvård. Det är olyckligt om skogsbruket än mer tvingas mot en "antingen eller modell" där valet alltid ska stå mellan trakthyggesbruk och områdesskydd. För att Sverige ska nå upp till internationella överenskommelser om biologisk mångfald och samtidigt ha ett konkurrenskraftigt skogsbruk krävs fortsatt kunskaps- och metodutveckling, inte minst i fråga om diversifiering av bruknings- och skötselmetoder.

14.2.2 Beslut som grundar sig på bestämmelser om bevarande av naturvärden eller biologisk mångfald och som medför att sedvanligt skogsbruk avsevärt försvåras på berörd del av fastigheten, ska utlösa en rätt för markägaren att kräva att ett biotopskyddsområde av särskilt slag (skogsmarksskyddsområde) bildas

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland anser detta kan vara ett bra verktyg för att skydda mindre men värdefulla områden som inte klarar av sedvanligt skogsbruk. Men med förutsättning att det finns medel och personalresurser för att arbeta med detta. Det bör inte uppstå situationer där markägaren är villig att införa ett formellt skydd men medel saknas för att ersätta denne. Detta då en lång väntetid för ersättning kan påverka dennes inställning till myndigheterna och arbetet med formellt skydd på ett negativt sätt.

14.2.3 Ersättning enligt naturvårdsavtal bör, i likhet med vad som i dag gäller för ersättning för exempelvis naturreservat och för biotopskyddsområde, beskattas i inkomstslaget kapital och inte i inkomstslaget näringsverksamhet

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland tillstyrker förslaget.

Motivering: Ersättningsregler för långsiktiga skydd (inklusive naturvårdsavtal 50 år) bör beskattas lika. Länsstyrelsen Östergötland ser även att det vore en stor fördel för markägarna om naturvårdsavtalen kan beskattas med periodisering så att det inte skattas som inkomst/intäkt ett specifikt år. Detta skulle, som utredaren skriver, ge ett större incitament för markägare att ingå naturvårdsavtal.

15 De nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 april 2026

Ställningstagande: Länsstyrelsen Östergötland avstyrker förslaget.

Motivering: Länsstyrelsen Östergötland ser det som rimligt att de nya bestämmelserna träder i kraft först ett år efter att riksdagen har beslutat om lagändringen, rimligen 1 oktober 2026. Detta med tanke på att det krävs mycket ny vägledning, IT-system, kartunderlag och rutiner med mera som behöver tas fram och det ska göras en bra överlämning mellan berörda myndigheter samtidigt som det behöver kompetenssättas genom nyrekryteringar.

Allmänna övriga synpunkter

Avsaknad av kulturmiljölagen

Länsstyrelsen Östergötland vill även framföra att det är en stor brist att delbetänkandet inte hanterar Kulturmiljölagen och hur den hanteras i avverkningsanmälningar.

Fornlämningar har ett strikt skydd i Kulturmiljölagen och de ska inte förväxlas med den hänsyn till kulturmiljövårdens intressen som avses i Skogsvårdslagen. Det behöver tydliggöras att tillstånd enligt Kulturmiljölagen krävs i samband med vissa skogsbruksåtgärder. Kulturmiljöer i skogen är mycket utsatta för skador orsakade av skogsbruk och miljömålsuppfyllelsen för kulturmiljöhänsynen i miljömålet Levande skogar är fortsatt negativ. Nationella hänsynsinventeringar av forn- och kulturlämningar genomförs årligen av Skogsstyrelsen och dessa visar att skadorna fortfarande ligger på en hög nivå. Resultatet för Götaland år 2024 visar att 32 procent av forn- och kulturlämningarna är påverkade eller skadade, varav 11 procent har allvarigare skador.

Det är även nödvändigt att det finns uppdaterade och kvalitetssäkrade kunskapsunderlag. I Kulturmiljöregistret Fornsök finns kvalitetssäkrad information och det är mycket viktigt att de antikvariska bedömningarna i detta register är korrekta eftersom det kan medföra ekonomiska och juridiska konsekvenser för markägare. Informationen i Kulturmiljöregistret är dock inte i sin helhet uppdaterat avseende antikvariska bedömningar och geometrier efter lagförändringarna i Kulturmiljölagen 2014. Dessutom saknar stora delar av landets skogsmark inventeringar av forn- och kulturlämningar vilket försvårar arbetet med hänsyn och bevarande.

Det regeringsuppdrag som Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har fått, att utveckla digitala kunskapsunderlag om skogens natur- och kulturmiljövården, är också att betrakta som ett tipsregister för kulturmiljövården. Regeringsuppdraget bygger på AI-modelleringar men byråmässiga nedslag visar hittills på stora brister i träffsäkerheten, och det kan inte nog understrykas att kvalitetssäkring behöver göras av i fält av antikvarie. För att kunna

genomföra rättssäkra kvalitetshöjningar krävs riktade satsningar och ökade resurser.

Sedan 2019 har Skogsstyrelsen genomfört ett stort antal rutinförändringar i hanteringen av ärenden som rör skogens kulturmiljöer. Att Skogsstyrelsen inte längre skickar vidare ärenden som rör fornlämningar till länsstyrelserna har även inneburit ett minskat antal ansökningar som kommer in till Länsstyrelsen Östergötland från markägare och ombud.

Dessutom har Skogsstyrelsens automatiska handläggningssystem slutat hantera träffar på fornlämningar och inga meddelanden skickas därför till markägare och ombud angående förekomst av fornlämningar. Detta har inneburit att det blir otydligt om det är skogsvårdslagstiftningens hänsynsregler om kulturmiljöer eller Kulturmiljölagen som gäller. Den kraftigt minskade ärendeingången till Länsstyrelsen Östergötland gör att det idag finns stor orsak att anta att föryngringsåtgärder vid lagskyddade fornlämningar genomförs utan tillstånd med villkor till skydd för fornlämningar och fornlämningsområden. Konsekvensen blir att skadebilden för fornlämningar i skogen förvärras ytterligare.

Avsaknad av Natura 2000

Länsstyrelsen Östergötland ser även att skyddsformen Natura 2000 inte behandlas i tillräcklig omfattning. Skyddsformen räknas exempelvis inte upp som skyddat område under avsnittet 14.1.2. Natura 2000 är en skyddsform som kan ha väldigt långtgående konsekvenser, både för den markägare där Natura 2000-området förekommer, men även för markägare (eller andra aktörer) som planerar att utföra åtgärder som kan påverka ett Natura 2000-område utanför dess gräns. Natura 2000 som skyddsform och dess konsekvenser för skogsbruket bör bättre belysas i utredningen. Länsstyrelsen Östergötland upplever även att Skogsstyrelsen redan idag tar otillräcklig hänsyn till Natura 2000-områden i samband med hantering av avverkningsanmälningar och att Skogsstyrelsens bristande hantering gör att det ibland går ut över värden knutna till angränsande marker (ej skogsmark) som kan påverkas negativt av exempelvis upplägg och körningar.

De som medverkat i beslut om yttrandet

Beslutet har fattats av länsrådet Ann Holmlid med naturvårdshandläggarna Olle Jonsson och Marika Sjödin som

föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har även antikvarien Malin Svarvar, lantbrukskonsulenten Anders Eliasson, naturvårdshandläggarna Linnea Holmstrand, Adam Bergner och Torbjörn Blixt, projektledaren Catharina Marklund, enhetscheferna Anton Sunnergren och Marina Verbova medverkat.

**Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför
namnunderskrift.**